

25-May, 2025-yil

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O‘QUVCHILARNING KATTALAR VA TENGDOSHLARI BILAN MULOQOTINING O‘ZIGA XOSLIGI

Osiyo xalqaro universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchisi

Xalilova Shaxlo Ravshanovna

Pedagogika yo‘nalishi I-P-23 guruh

talabasi Qobilova Marjona.

Annotatsiya: *Maqolada kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning kattalar va tengdoshlari bilan muloqotidagi o‘ziga xosliklarni aniqlash, ularning psixologik, ijtimoiy rivojlanishiga bo‘lgan ta‘sirini tahlil qilish va samarali muloqot usullarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot, shuningdek, bolalarning muloqot qobiliyatlarini qanday rivojlantirish kerakligini va bu jarayonda ota-onalar va o‘qituvchilarning rolini o‘rganishni yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *kichik maktab Yoshi, muloqot, muloqotchanglik, muloqot qobiliyati, rivojlantirish, psixologik, ijtimoiy rivojlanish.*

Аннотация: *Целью статьи является выявление особенностей общения учащихся младших классов со взрослыми и сверстниками, анализ их влияния на их психологическое и социальное развитие, а также разработка эффективных методов общения. Исследование также проливает свет на то, как развивать коммуникативные навыки у детей, и изучает роль родителей и учителей в этом процессе.*

Ключевые слова: *младший школьный возраст, общение, коммуникативные навыки, развитие, психологическое, социальное развитие.*

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilar ijtimoiy va psixologik rivojlanishning muhim bosqichida bo‘lib, muloqot ularda shaxsiy va ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantiradi. Ushbu yoshda bolalar kattalar bilan ham, tengdoshlari bilan ham o‘zaro aloqalar o‘rnatadilar, bu esa ularning umumiy rivojlanishi uchun katta ahamiyatga ega. Kattalar, ayniqsa ota-onalar va o‘qituvchilar, bolalarni ta‘lim berishda va hayotiy ko‘nikmalarni o‘rgatishda muhim rol o‘ynaydi.

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning kattalar bilan muloqoti — bu bolalar va kattalar o‘rtasidagi o‘zaro aloqaning juda muhim aspektidir. Bu aloqalar, ayniqsa, o‘quvchilarning rivojlanishida va ijtimoiy ko‘nikmalarini shakllantirishda katta rol o‘ynaydi. Muloqot orqali bolalar o‘z fikrlarini ifodalashni, eshitishni, shuningdek, ijtimoiy normalarni o‘rganishni boshlaydilar.

Muloqot va uning ahamiyati Kichik yoshdagi bolalar uchun muloqot faqat so‘zlashish demak emas, balki o‘z fikrlarini ifodalash, boshqalarni eshitish, ular bilan emotsional aloqada bo‘lishni ham anglatadi. O‘quvchilar katta dunyoni va atrof-muhitni

25-May, 2025-yil

o‘rganayotganda, kattalar bilan aloqalari orqali ijtimoiy, axloqiy va emotsional ko‘nikmalarni shakllantiradilar.

Birinchi navbatda, muloqot bolalarga quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

Til va so‘zlashuv ko‘nikmalarini rivojlantirish: Bolalar kattalar bilan suhbatlar orqali yangi so‘zlarni o‘rganadilar, grammatikani tushunadilar va o‘z fikrlarini aniq va ravon ifodalashni o‘rganadilar.

Emotsional rivojlanish: Kattalar, ayniqsa ota-onalar va o‘qituvchilar, bolalarga his-tuyg‘ularini boshqarishni, ularning xayrixohligini va hissiy holatini qanday ifodalashni o‘rgatadilar.

Ijtimoiy va axloqiy ko‘nikmalar: Kattalar bolalarga yaxshi xulq-atvor, hurmat, jamoada ishlash, boshqalar bilan o‘zaro munosabatlarda qanday yondashish kerakligini o‘rgatadilar.

Til va so‘zlashuv ko‘nikmalari Kichik yoshdagi bolalar kattalar bilan muloqot orqali, albatta, eng ko‘p til ko‘nikmalarini o‘rganadilar. Bolalarga so‘zlarni to‘g‘ri ishlatish, so‘zlarni kontekstga mos ravishda joylashtirish, savol berish va javob olish kabi ko‘nikmalarni shakllantirish muhim. Ota-onalar va o‘qituvchilar bolalarga savollar berish, ularning fikrlarini so‘rash orqali muloqotni rag‘batlantirishi kerak.

Emotsional rivojlanish Muloqot bolalarga o‘z his-tuyg‘ularini ifodalash va boshqarishni o‘rgatadi. Kattalar bilan muloqot, bolalar uchun o‘z hissiyotlarini anglashda va ifodalashda katta yordam beradi. Kattalar bolalarga emotsional holatlarini tushunishga yordam berishadi, masalan, agar bola g‘azablangan yoki qayg‘uli bo‘lsa, kattalar ularga bu hislarni qanday boshqarishni o‘rgatadilar.

Ijtimoiy va axloqiy ko‘nikmalar Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning kattalar bilan muloqoti orqali ijtimoiy va axloqiy ko‘nikmalarini rivojlantirish juda muhimdir. Bolalar kattalar bilan suhbatlar orqali, jamoada ishlashni, boshqalar bilan hurmatli bo‘lishni, yordam so‘rashni va o‘z fikrlarini bildirishni o‘rganadilar. Kattalar bolalarga axloqiy qadriyatlar, odob-axloq qoidalari, xayrixohlik va tenglikni tushuntiradilar.

Bolalarning mustaqil qarorlar qabul qilishlari Kattalar bolalarga mustaqil fikr bildirishni va qarorlar qabul qilishni o‘rgatishlari kerak. Kichik yoshdagi bolalar o‘zlarini qanday boshqarishni, qanday qilib yaxshi qarorlar qabul qilishni o‘rganishlari zarur. Muloqot orqali ular o‘z fikrlarini bildirish va boshqalar bilan muloqot qilishda mustaqil bo‘lishni o‘rganadilar.

Kattalar bilan muloqotda bo‘lishning ahamiyati Kattalar bilan muloqot qilish nafaqat bolalarning rivojlanishiga yordam beradi, balki ular o‘zlarini xavfsiz his qilishlariga ham yordam beradi. O‘quvchilar kattalar bilan to‘g‘ri muloqotda bo‘lish orqali, o‘zlarini erkin ifodalashni, savollarni so‘rashni, yirik hayotiy masalalarga yondashishni o‘rganadilar. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning kattalar bilan muloqoti ularning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Kattalar bolalarga nafaqat bilim berish, balki ularga yaxshi muloqot qilishni, his-tuyg‘ularini boshqarishni, ijtimoiy normalarni o‘rganishni o‘rgatishlari kerak. Muloqot orqali bolalar o‘zlarini erkin va xavfsiz his qilishadi, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga turtki bo‘ladi.

25-May, 2025-yil

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarning psixologik xususiyatlari — bu ularning rivojlanishidagi muhim davrni ifodalaydi. Ushbu yoshda bolalar nafaqat jismoniy jihatdan o‘zgarishlar, balki ruhiy va psixologik rivojlanishda ham sezilarli yutuqlarni amalga oshiradilar. Kichik maktab yoshi (6-11 yoshgacha) bolalar uchun yangi ijtimoiy va intellektual tajribalar boshlanadigan, jismoniy va psixologik rivojlanishning barqaror davri hisoblanadi.

Kichik maktab yoshidagi bolalar 7 yoshdan 12 yoshgacha bo‘lgan bolalar bo‘lib ular boshlang‘ich sinf o‘quvchilari hisoblanadi. Bu yillarda bolaning hayoti va faoliyatida muhim o‘zgarishlar ro‘y beradi. Binobarin ularning psixikasida ham o‘zgarishlar sezilarli darajada bo‘ladi. Bolaning maktabga kirishi uning hayotida burulish chog‘idir. Bola maktabga kirib o‘qiy boshlashi bilanoq uning hayotida asosiy faoliyat o‘qish bo‘lib qoladi. Maktabda bola tizimli ravishda yangiliklar oladi, bu o‘quvchilarning kundan kunga orttirib borayotgan hilma-xil mavzudagi bilimlarning manbayidir. Bolaning bilimlarni sistemali tarzda o‘zlashtirishi natijasida undagi bilimning doirasi kengayib boradi, aqliy jarayonlar rivojlanadi shu bilan bir qatorda bolaning emotsional-irodaviy xususiyatlari qayta tarkib topib rivojlana boshlaydi. Maktabdagi ta‘lim jarayonining o‘zi bolaning sezgi, idrok, tafakkur, nutq va diqqatlariga yangi talablar qo‘yadi. Kichik yoshdagi o‘quvchilarning yuqorida ko‘rsatilgan hilma-xil qiziqishlari bilan bir qatorda individual qiziqishlari ham tug‘ula boshlaydi. Ba‘zi o‘quvchilar rassomlikka ko‘proq qiziqsalar, ba‘zilari musiqa shariyatga muhabbat qo‘yadilar. Kichik maktab yoshidagi bolaning muhim xususiyatlaridan biri, unda o‘ziga xos ehtiyojlarning mavjudligidir. Bu ehtiyojlar o‘z mohiyatiga ko‘ra faqat muayyan bilim ko‘nikma va malakalarni egallashga qartilmay, balki o‘quvchanlik istagi aks ettirishda ham iboratdir.

Kichik maktab yoshdagi bolalar tez chalgiydilar, uzoq vaqt diqqatlarini bir narsaga qarata olmaydilar ta’sirchan hamda emotsional bo‘ladilar. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchi faolligining asosan uch xil ko‘rinishi mavjud bo‘lib ular jismoniy, ijtimoiy va psixik, faollikdir. Jismoniy faollik-sog‘lom organizmning harakat qilishga bo‘lgan turli mavjud to‘siqlarni yengishda tabiiy ehtiyojdir. Psixik faollik-bu normal rivojlanayotgan bolaning atrof olamdagi predmetlarni, insoniy munosabatlarni bilishga nisbatan qiziqishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sultanov, A. (2013). Bolalar psixologiyasi. Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
2. Abduazizov, M. (2014). Pedagogik psixologiya. Toshkent: Ma’naviyat.
3. Sattorov, M. (2017). O‘zbek bolalar psixologiyasi. Toshkent: Noshir.